

Мијана Ч. Кубурић Мацура
Универзитет у Бањој Луци
Филолошки факултет
Катедра за србистику

ОСНОВЕ МЕТОДИКЕ НАСТАВЕ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА

Новаковић, Александар М. (2022) *Увод у методик у наставе српског као страног језика*. Ниш, Филозофски факултет, 147 стр.

Уџбеник под насловом *Увод у методик у наставе српског као страног језика* једна је од двије књиге из ове области методике наставе које је у 2022. години објавио аутор Александар М. Новаковић, доцент на Департману за српски језик Филозофског факултета у Нишу. Објављен је са основним циљем да послужи као литература за изборни предмет Методика наставе српског као страног језика, у оквиру другог циклуса студија србистике на Филозофском факултету у Нишу, али и да на једном мјесту понуди основе ове области методике, како би био од користи свима који улазе у свијет наставе српског језика као страног.

Уџбеник је организован у једанаест лекција. Свака лекција на почетку има пригодан мото у виду цитата – углавном из наше старије штампе – који говори о неком аспекту српског језика, кључне ријечи дате на маргини, а на крају питања и задатке за практичан рад студената, задатак за израду пројекта и преглед цитиране литературе. Поред тако организованог главног дијела, уџбеник садржи још и *Увод* (11–13), у којем аутор обавјештава читаоца о контексту настанка ове књиге, околностима потребе за штивом оваквог типа, његовој сврси и садржају, те *Регистар аутора* (125–127), *Индекс појмова* (129–131), рецензије уџбеника (133–140) и биографију аутора (143).

Прва лекција (15–26) доноси преглед развоја методике наставе српског језика као страног од њених зачетака, који се могу датирати у шездесете године 20. вијека, када се организују први курсеви српског језика за странце на Коларчевом народном универзитету и Институту за стране језике. Кроз овај преглед, аутор читаоца затим води кроз период у трајању од неколико деценија током којих значај ове научне дисциплине није у српским лингвистичким круговима

био препознат, а приступ њеном развоју био је несистематичан и стихијски (18). Као преломни тренуци у развоју ове области наводе се одржавање округлог стола на тему наставе српскохрватског језика као страног 5. јануара 1984. године, у организацији Института за стране језике, те савјетовање посвећено истој теми, 24. и 25. октобра 1986. године, такође у организацији Института, у сарадњи са Заводом за унапређење образовања и васпитања. Ови догађаји означили су почетак систематичнијег приступа области методике наставе српског језика као страног, а пратило их је, такође 1986. године, и оснивање Центра за српски као страни језик при Филолошком факултету Универзитета у Београду (19–20). Аутор даје преглед оснивања и осталих центара – у Новом Саду (2001), Нишу (2013) и Крагујевцу (2015/2016), те центра Азбукум, као и међународних конференција посвећених области методике наставе српског језика као страног.

У другој лекцији, *Појам, предмет и задаци методике наставе српског као страног језика* (27–31), област којој је посвећен уџбеник аутор дефинише на следећи начин: ‘Методика наставе српског као страног језика представља научну дисциплину од посебног друштвеног значаја у оквиру примењене лингвистике која се бави проучавањем теоријских и практичних питања организације и извођења наставе српског као страног језика, са тежњом да пружи одговор на питање: Како успешно подучавати српски као страни језик?’ (28) Читаоцу се ова област методике наставе представља као теоријска и практична дисциплина, која има за циљ да наставу српског као страног језика непрестано унапређује. Такође, аутор нас обавјештава и о томе да се у посљедњим деценијама под окриљем ове области методике наставе развијају следеће поддисциплине: методика наставе српског као нематерњег језика, методика наставе српског као завичајног језика, и методика наставе српског као језика окружења и образовања (30).

Трећа лекција (33–44) упознаје читаоца са организационим изазовима са којима ће се, неминовно, сусрести свако ко се упусти у ‘авантуру’ држања наставе српског језика странцима. Ти изазови тичу се одлука у вези са начином доласка до ученика, избора типа наставе, трајања и броја часова, тестирања ученика и формирања група, избора метода и уџбеничког материјала итд. Аутор овдје ‘охрабрује’ читаоце тврђом да унапријед постављених правила, у ствари, нема, већ да избор у вези са сваким од наведених елемената наставе српског као страног језика зависи од великог броја фактора специфичних за сваку појединачну конкретну ситуацију.

Четврта лекција, *Грдиво у настави српског као страног језика* (45–56), доноси преглед садржаја различитих програма и уџбеника српског као страног језика по нивоима савладавања језика који су били у употреби до првих година 21. вијека, и указује на стандардизацију тих садржаја која је успједила након што је Савјет Европе 2001. године усвојио Заједнички европски референтни оквир за живе језике, односно након што је он код нас преведен и прихваћен за употребу. Наиме, од тог времена наовамо, садржаји су се почели прилагођавати препорукама Оквира, и српски као страни језик почиње да се предаје и изучава на три нивоа – почетном (А1 – ниво откривања и А2 – ниво преживљавања), средњем (Б1 – праг ниво и Б2 – напредни ниво) и напредном (Ц1 – самостални ниво и Ц2 – владање језиком). Овај документ данас представља основу за израду програма и уџбеника, те провјеру знања у настави страних језика у Европи, па тако и српског као страног језика.

Пета лекција, *Ученик српског као страног језика* (57–62), као што се види из наслова, у фокусу има ученика, полазника наставе српског као страног језика. У њој се сагледавају питања профила ученика у смислу узраста и занимања, циља учења српског језика, те питање матерњег језика ученика (од којег ће зависити приступ и избор метода у настави).

У шестој лекцији (63–71) засебно се сагледава један специфичан елемент који се тиче ученика – полазника наставе, а то је његова мотивација за учење српског као страног језика, и то мотивација током часа и дугорочна мотивација, те унутрашња и спољашња мотивација. Нарочита пажња посвећује се улози наставника у мотивисању ученика, јер су његове педагошке вјештине, познавање и примјена мотивационих техника и способности организације часа од кључне важности за успјех наставног процеса.

Седма лекција, *Наставник српског као страног језика* (73–78) фокусира се управо на наставника, као једну од најважнијих компонената наставног процеса, тј. на његове неопходне компетенције, природу његовог образовања и очекивања која се у овом специфичном наставном процесу постављају пред њега.

У осмој лекцији (79–91), Александар Новаковић бави се питањем продукције уџбеника за ову област наставе од самих зачетака овог типа наставена нашем подручју, дакле, од средине 20. вијека, па све до данас, тј. до уџбеника објављених након 2000. године, који, у већој или мањој мјери, одговарају потребама наставе у 21. вијеку. У овом поглављу аутор даје и врло користан преглед свих уџбеника српског као страног језика који се могу пронаћи код нас и користити у настави, и то по нивоима знања – почетном, средњем и напредном. Оваје се указује на слабе тачке овог врло важног елемента наставе

српског језика као страног: још увијек немамо уџбенике које прате видео-садржаји, врло мали број уџбеника прати радна свеска, а уочљив је и мали број уџбеника за учење српског језика на напредном нивоу. Ово, свакако, могу бити добре смјернице за будућу продукцију наставних средстава из ове области, као и унапређивање постојећих уџбеника у наредним издањима. Такође, Новаковић овдје скреће пажњу на један нови правац развоја наставних средстава за учење страних језика, који у свијету проживљава своју експанзију, а заживљава и код нас – појаву ‘интерактивних електронских уџбеника’, тј. компјутерских или мобилних апликација намијењених за учење језика.

Девета лекција, *Тестови у настави српског као страног језика* (93–100), представља нам активност којом и започињу и завршавају сви курсеви страних језика, па тако и српског језика као страног. Сви тестови формирају се у складу са Заједничким европским референтним оквиром за живе језике, на основу чега се издају универзално прихватљиви и информативни сертификати о познавању језика. Аутор нас, консултујући релевантну литературу, проводи кроз различите класификације тестова за процјену познавања језика, наглашавајући важност улазних/иницијалних/разврставајућих и завршних/финалних тестова, те нас упућује на приручнике који садрже већи број примјера тестова, као и тестове у електронској форми.

У десетој лекцији, која носи наслов *Анализа грешака у настави српског као страног језика* (101–114), аутор нас упознаје са анализом грешака као облашћу методике наставе српског језика као страног која је усмјерена на идентификацију типова, природе и узрока појаве грешака приликом учења, с циљем изналажења стратегија за њихово елиминисање или предупређивање. У овом дијелу читалац се упознаје и са класификацијом језичких грешака, њиховим изворима и проблемима међујезичког трансфера, те с тим који сегменти српског језичког система странцима представљају највећи проблем, што аутор поткрепује подацима из властитог искуства и из литературе.

Посљедња – једанаеста лекција, *Примена специјализованог рачунарског софтвера за креирање интерактивног наставног материјала* (115–123), пажњу читалаца поново усмјерава на наставника, али и на његове вјештине креирања мотивишућих и савремених материјала високог степена интерактивности. Аутор нас, наине, упућује на софтверски програм *Captivate* компаније *Adobe*, који представља ‘полифункционални алат за осмишљавање мултимедијалних часова, презентација, упутстава, квизова, са могућношћу њиховог прилагођавања специфичним потребама наставног процеса и самих предмета’ (116) и који је већ ушао у употребу у настави српског као страног језика.

Ово сажето представљање књиге *Увод у методичку наставу српског као страног језика* Александра Новаковића можемо закључити на сљедећи начин: овај уџбеник представља изузетно информативно штиво које обухвата широк распон тема од велике важности за методичаре наставе, наставнике српског језика као страног, али нарочито за оне који праве почетне кораке у области (методике) наставе српског као страног језика. Из тог разлога, треба је препоручити студентима и наставницима српског и страних језика, али и широј публици.